

Letter by Joseph Yijū, Mazara, Sicily, to his sons Perahya and Moses, Cairo

Fall 1156

University Library Cambridge T.-S. 16.288

Joseph had asked the local rabbi (Mu'allim, l. 17, see No. 75, l. 11), who certainly was also a scribe, to write this letter. However, despite the excellent relations between them, the rabbi had refused, which we can easily understand, considering how diffuse and verbose the old gentleman was in his love and care for his distant sons. Thus, Joseph had to write the letter himself. His hand, although making reading often difficult, is not unpleasant, and the slips and omissions are not more than one would expect in an old, sick man, writing in a state of great excitement. As from l. 7, the lines are curved and slope down gently from the right to the left, obviously because the writer then held the paper on his knee, cf. 208(60x), where the lines slant in the opposite direction. On the second page, which is also completely covered with writing, Joseph tried, although not always successfully, to keep his lines more straight.

About one third of the text is occupied by Hebrew phrases and quotations, which also indicates that the writer had to convey more feelings than facts. His Arabic spelling is exceedingly "plane," i.e. uses many w's and y's for expressing short u's and i's or e's; he writes even byyt for bait, l. 8 and drhym for dirhem, verso, l. 12.

No. 76 certainly was written shortly after No. 79 and, most probably, was sent with the same mail, for, as far as facts are concerned, it is almost identical with the latter, written by Joseph's youngest son, Samuel. Obviously, the

העתק

76

76

76

(1) שלום רב לאוהבי תולדותך וגונדר

(2) אל ילדי והיקרים על חוריהם יאריך השם ימיהם (3) ויתהית להם גוזר

וְסֹמֶךְ וְשׁוֹפֵר וְפּוֹדֵה וְפִזְלֵל אָמֵן.

(4) הרוגני הגעוניים ופחדי עליהם עלייכם - יטטריך אתכם ובראכם - (5) וחתמו סט

כחוי ובעור עלי תלאות שאינני יכול לתארם, (6) ויצא מטה שהיה ביד ובנקה הקמתבשאותנה (רבאע), שפטנו נשרים לשטו רק שני שלישים, (7) ותודאתם בלי הוכחה,

לו ראייתם אותו ואת אמכם (8) הפסובה, לא חייתם טבירים אותו. ובכל זה פחתה

הדריכם מבייתי (9) ולבי לא היה שקט אפילו נעדרתם רק שעה אחת. רצית (10)

שתלכו מחר ותבואר אליו אתם רבת דודכם יזכור השם בטובה (11) ויושלם חינוכת

בחקיק. תחת זה באה לי חרדה בשבייכם ובשביליה קוייתי לשלום וראיין (12) טובואשר גדורתי בא לי לבן רבו יבודנוטי ועצמו תלאותי (ויטבלי) (13) ברוב עזוננותי

ותשפט כוחוי ותחכו עיני ותשארתי כבן (14) מושלתכט בברך רקן צחון בברך חי

עם כל חוליו וככל פכת (15) חשיגוני וסבגוני כחרמת וראיין לאל גדי. זעד הנז

לא אסיד תקיתי (16) ותו עלתי פיזורי כי לא יזעת לעולם השם, כי אם הרונה

(כל מיר : ה רב) ודרייהם (17) ברוב מסדריו.

ואין אהוב שואל, הוא בני וחדורי ואור עיני, המורה (18) שמתה או גבו

ואנו אהבו, בירום שרצית לכתוב את הפקת הזה אלבוסט (19) טרחות ותגנושהוא יגיע אליכם אם ירצה השם השלכתי את עצמי לפניו ואפרת (20) יעתה

עמך טרבה, כתוב לי מכתב שאשלת אותו אל בני י", אפר (21) לי : "שבועה שאינכ

כתב לך מכתב זה". לו ראייתם, هو בני, אין קפתה (22) מלפנינו, השם לא יפסיק

תקותי מרחמי ולא מלהתחבר (23) עמכם ונדרית ריתכם הטוב ונימינה כנסתכל

בפניכם (24) חיקרים עליינו. עושה נפלאות הוא הכל יכול, הוא יתזדק (25)

ויקיימם כוחוי עד שנראה אתכם ונכנס פניכם וערפיכם ננסחים וכו' (26). תמיד נושא

אם בפותח אם בתהים.

ומה בדור גערן על אשר קרה למאור עיני מטה (27) **וועל מה שציער** וציד
לכון, **אבי אלטדורר**, ועל היוחכם בונבר אתה זאחייך. (28) ולא נסע אלא מרטמניגת צליין
השם ירתם עלייכם **שורר גריים אמן**. (29) **אל תחתך האפק אל גאנט**, בני, **וואנטזקעה**
מה שאבץ, **עליה עטה למען שפער** - (30) ומה טוב היה לנו שניצלה. לבך, בני, מטה,
על, **וואנטזקעה-עה למען שפער** - (31) רחמניות עלי ועל אהיך ואמן. השם יתנו אתכם רואם (32)
הצלתן זהו העולם (32) רחמניות עלי ועל אהיך ואמן. השם יתנו אתכם רואם
אבייכם אשר מפוזלים לא ראה שמחה ואמכם המשוינה, השם (33) **ישמחכם, בני, וישראלים**
שמחתנו בברית דודך וישמחכם השם (34) **יתגדל ויתרומם, בהתחברכם עמו**.
כתבתי את המכתב הזה (35) ודמעותי ניגרות כאמור. **עיני נגרה ולא תדמעה**
וכפי שנאמר **וושחה** (36) ה' אלוהים דמעה מעל כל פניהם וחרפת עטו יסיד, **הוא**
יסיד (37) **חרפתנו אמן**.

איך זה שלא כתבתם, בני, **וואנטזקעה לאנטזקעה** (38) במכתבייכם מהר הדבר אשר
שלחתם עם חוגג זכר **בטוב**, (39) כגוון: "שלחנו סכום כף ובד". אלא שלא שליח
אליבך את מכתבייכם ולא שליח (40) לנו את הסטורה בזמנן שהניע בכלל, אלא עבבו
עד סיון, **ולא מסאנז פרנסקה** (41) לקחנו **בריבית**, כפי שנאמר **האמלטנו לחם**
דמעה זאחו (42) שנה שלח תשעים רבאיים, בראשונה ועוד תשעים רבאיים בשנייה
טביזי, אליו (43) בהצעה ובתנה במטרה שישת לוי את מכתבייכם, אז לא ענה (44)
לי במלת ולא בתנצלות.

ונכון בני, הייתה צוין לכתוב: "שלחתי עם **פלוניא** סטורה צזאת וכזאת", והגיית
זריך לתארה ומה היה ערכו בכף ה' **לקח דה**, נתן, כפי שנאמר, השם נתן והשם
לקח, יעשה את האבדה ההיא לפדיוניכם (45) ויתליך לכם וללבנו וללבותכם בסוף
אתן ו[הוא] (46) **קיים בכם תחת הנחתת אביה זהב וחתת הברזל** (47) **אבי אכסף**
אמן, **בן יחי דזון**, (48) **וatoms ילבוי השבעתיכם** (49) **ביה**,

של לויים

אל תשיבו אל לבוטכם דבר פמה שתיה, יתקיימם בכם ורבבו כי נשכחו הצעות הראות נזרת
אמן.

ונרבו לכבוד את ה' ולהודות לו זולשבחו על הצלת פאור עיני משה, ה' יסיב
הצ' (תנו... ברחמי) אמן

אחר- צא/ו ~

1. בני אבו אלסרוֹן יצליח ה' את דרכך, יצליח את דרככם כלכם ויזליגת
חפצכם (2) ז' שמור צתכם ובורכם. דע-שה, זכה אורתן במצוה בדולח (3) באשר
לקחת את בת דונן ועשית כפי שעיד הכתוב על שבט יוסף ואמר (4) בן בני מסך
יוסף דוברים וגט ולא תסוב נחלה מטה (5) אחר כי איש בנהלת אבותינו
ידבקו בני ישראל ה' (6) יחבר שנייכם בטובה ויזליךם בפרנסת נגבניהם זכריהם
(7) זבחיהם אדרוביים ויקיימים בכם ופדו-ה' ישבון ורבאו (8) ציון ברכה ושמחת
עולם על ראשם אמן ועווד (9) אם יהיה בידך מקזה השטחים מטה יקבוץ ה' אלו הין
רפסם (10) זגט ועווד או פר הביא בנים מרחוק וגו... נבקש תנוון ורחום (11) לא
זועיא רוחי הנכאה פרוב געוגווי עלייכם ולא בזמן העדרכם.
(12) אשר אנז' צרייכים, בני, לפרדס שבע הוא כשי' דרhamim (13) או סבייב
לכך נא-אנז' אונז' גונזאים, בני, מאין נkeh את פזוננו (14) זה, טם היה ותחילה למי
שפתיה ה', ייחיכם ויתחינו (15) עד שנראה אתכם וישמי ענו סוכנות או דונתיכם.
וזאלי תסביר את מצבנו (16) לאדוןנו הנגיד שמרחו ה' ובואלי יכתרב בשכלהבו
מכתב (17) אל המפקד כבד הצעיר והשיין בן צאלת שמרחו ה' ולא הרופא (18)
והמפקד מושל פאור הי-שפער-אלוי אולי יעלה בידינו לנסוע, (19) בעלה של אנז'ה
שם א. אריאס אקסל-א-ז' אן (ז') זה
והיא יzieיד אונצנו פאזו... (20) אדון האניה כדי שיקח מנו באלבס-דר-ה-
אן דגנע (21) לביז', ולא אשתבע, ה' יתנו לי כוח לעזוב שאראת את שלושתכם תיימן
(22) ויקיימים בכם וחתום הטשולש לא בטהרה ינתק וירבה (23) שלומכם אמן.

(וועוד ישלח הנגיד) מכתב אל הקהיל גור (24) אבן טבר בשבייל הזהב שלטנו
לו, כי באשר (25) מסר לנו את אשר שלחת סען שהזהב אבד ולא הושיב אותו
בבית (26) ולא נתן לנו דבר. ואל תזניח את הגנין אולי ~~בצ'ק ליטש~~ (27) ^{נאקי זיין}
~~דיבכו בלאך,~~ ^{לטש} ה' היא בעזרתך ובעזרת אחיך לטוב אמן (28) והוא בני, תקבבם
בעזה שתיה טובה מפנינו.

(29) התייחדו בפייטב השלום וכן בת אחיך וראש (30) תדרשו בשלומה כלכם,
סת אלדר, (31) ואדרוננו הנגיד תודיעוهو שאני מתפלל לשומו כי לא בזה ולא
(32) שוך רגומר. ושבילנו הוא עושה לשום שמים ומה שהוא עשה (33) בהדרכטם
ובעסקיכם; ואדרוני ועטרת ראש (34) אדרוני אבו אלפכר ואחיו ותודי ען שאני
מתפלל לשומו (35) ולשלום בניו ואחיו. תדרוש בשלום כולם (36) ובלום כל
מי שיסאל עלי ושלום רב ישיך קרב.

מ צ ד י מ י :

יכבה את געוויע עלייהם בהתחבר עמן, כי הוא... ומישיטה להוציא מכתבים
אללה אל בעליךם קויים בו כי ....

מ צ ג ש מ א ל :

סביכיהם המשתווך אליהם - הידוע בשם גור
ומי שיוטרד על מכתבי עשה עט' לשום שמים וישראל
להוציאם אל אלכסנדריה אם ירצה ה'

§ שעיה פיה, טז

old man was not satisfied that the boy's letter would be effective; therefore, he added a letter by himself. For the date of No. 79, see the Introduction, ib.

Our letter is a most moving document of fatherly love and would deserve a full translation in a book on mediaeval family life. Section I, translated below, throws interesting sidelights on public life and institutions in the Mediterranean area of those days.

C o n t e n t s

- A. Complaint that the longing for the addressees was "killing" their parents, who, in addition, suffered by all kinds or privation and illness (ll. 1-9)
- B. The writer had hoped that Perahya would soon come back as a married man, for he wanted to participate in the education of his niece and future daughter-in-law. (ll. 9-17)
- C. The ~~rabbi~~ had refused to write out this letter. (ll. 17-26)
- D. The writer thanked God that his son, Moses, was rescued from the pirates and did not care about the loss of the goods sent. (ll. 26-37)
- E. The boys should have announced what merchandise and of what value they had sent with one Hajjāj, cf. No. 78. The man had sent a first ninety ruba'i only a year after his arrival and another ninety after some time. (ll. 37-49)
- F. Admonition to bear the losses with submission to God's will (l. 50 and margin)
- G. The religious importance of marrying one's cousin (Verso, ll. 1-9)
- H. Hope to see his sons again, despite present hardships (v., ll. 10-15)
- I. Request that the Head of the Jewish community in Egypt should write letters

to the Muslim commanders of Mazara and Messina and to Jewish notables in Sicily
to arrange for the travel of the Yijū family to Egypt (V., l. 15-27)

J. Greetings (V., ll. 28-36)

Address of sixteen lines!

Translation of Section I (Verso, ll. 15-27)

(15) Please explain our situation (16) to our Lord, the Rayyis, may God pre-
serve him; perhaps he will write for us a letter to (17) the Commander Mubāssir,
the Fatā, and to Sheikh Ben Ṣalīḥ, may God preserve him, and to the Doctor (18),
and to the Muslim commander of Mazār^a; perhaps our trip will come off in this way,
(19) so that we may board a ship, while he will provide for us with ((somebody))
who is heading for Nō Amōn (?Alexandria) or (?) (20) with the master of the ship,
while in Alexandria^{he} will receive back... Either we shall get (21) reassuring
information (about you), or we shall get mad - God give me power of endurance
through you three being alive (22) and may He fulfill, with regard to you, the
Scripture: A threefold cord is not quickly broken, and may He increase (23) your
wellbeing, Amen.

And (request the Rayyis to write) another letter to the congregation against
(24) Ibn Mubāssir, concerning the gold I gave him, for he did (25) not return me
anything, claiming that it was lost, nor did he rent a house for me, (26) nor did
he give me anything. // (Margin) And a letter to Sheikh Abu 'l-Faraj Ibn Masnūt,
m(ay he see the) d(ays of the) M(essiah), for had it not been for him, Hajjāj
would not have paid us a thing//. Be not remiss, perhaps we shall succeed. Why
should we (27) stretch out our hands (for alms)?

C o m m e n t a r y

This section is to be read in conjunction with a similar passage in No. 79 verso, ll. 14-20.

The Rayyis, or Head of the Egyptian Jewish community, referred to, is called in No. 79, l. 15, Samuel, i.e. Samuel b. Hananya, who, as far as we know, occupied that position from 1141-1159, see Jacob Mann, *The Jews in Egypt and Palestine*, etc. I, 229 and the same, *Texts and Studies* I, 395 and 450. He was physician at the Fatimid court and "a great benefactor of the poor and the scholars," cf. the memorial list, published by J. Mann, *Texts* I, 469, l. 15-6. However, the way in which Joseph speaks here of the Rayyis, clearly indicates that he was an old acquaintance of his; for, he supposes that his sons had free access to him - which was by no way usual, cf. the Introduction to No. 136 - ; he gives him best regards and asks him to guide his sons with his advice and help, No. 76 verso, ll. 31-33. This acquaintance certainly went back to the times when Joseph was a merchant in al-Mahdiyya, Tunisia, and visited Cairo on business trips, and sent presents to the Nagid's court, as it was usual.

Likewise, we see here three Jewish notables of Sicily in personal relationship with the Egyptian Rayyis or Nagid, as he was called with his Hebrew title. Two of them were merchants: Sheikh Dā'ūd b. Sāliḥ, see 79 verso, l. 18, and Sheikh Abu 'l-Faraj, known as Masnūt or Ibn M.² (just as sometimes the family name Yijū or Ben Y. is used), most probably, like Yijū, the name of a Berber tribe, with which the family had been attached. The third was a physician, called in No. 79, l. 18, by the rare name Rabīb and possibly, the father of R. Jacob al-rayyis

al-jalīl ibn al-Rabīb,* mentioned in the Diwan or collection of poems of Anatoli,
 cf. S. M. Stern, "A Twelfth-century circle of Hebrew poets in Sicily," *Journal of
 Jewish Studies* 5, p. 78, note 57.

Even more interesting is Joseph's request that the Egyptian Nagid should con-
 tact for him the Muslim commander of Mazara - not even mentioned by name - and
 "the commander" ^{VV} Mubāsir, who, according to No. 79, l. 21, was in charge of Messina.

Now, it is a well known fact that the Norman kings of Sicily employed Muslims
 for both military and administrative posts. The word qā'id, translated here as
 "commander," designed at that time not only an officer, but also a secretary or
 a courtier, see M. Amari-Nallino, *Storia dei Musulmani di Sicilia* III, p. 455 and
 267-274. However, from the contexts in Nos. 76 and 79, it is evident that the
 persons concerned were in charge of the towns concerned or, at least, of their ports.
 Why Muslim officials in the service of the Christian king of Sicily should be
 interested in doing a favor to the Head of the Jewish community of Egypt, and in
 particular in 1156, a year after the Norman raid on the Egyptian coastal towns
 (see above p.), seems strange to us, but was taken for granted by the writer.
 May be that the Jewish Nagid, who, as mentioned above, was court physician, had
 had something to do with the conclusion of the peace between King Roger II (died
 1154) and the Fatimid court, see M. Amari-Nallino III, p. 433, just as a hundred
 years earlier, we find a Jew in the company of the ambassador of a Muslim ruler
 of Sicily to the Fatimid court, see J. Mann, *Jews in Egypt, etc.* I, p. 203.

---

*Cf. with this name the Hebrew al-Ḥānīb, which has the same meaning of "foster-
 son," cf. Abu 'l-Fadl b. al-Ḥānīb in J. Mann, *Texts*, I, p. 468, l. 4 and note 46.

17 the commander Mubaṣṣir the Fata - Of the many meanings of the word Fata, the most appropriate here is "eunuch," a usage common in the Magrib, see Dozy, Supplement II, 241a. Higher officials in Muslim states, as well as in arabized Sicily, sometimes came from the class of castrated slaves or freedmen, see e.g. below.

18 Muslim - Ms. Ysm'cylly, to be read Yisma'eli, a Hebrew word, written in Arabic spelling. Above, l. 40, the Hebr. month Siwan was first spelled syw'n and then changed to sywn.

It is not clear who of the persons mentioned before is referred to; most probably the one alluded to in l. 18.

19 The general meaning of the sentence seems to be that the governor of Mazara should provide for the cost of the passage, while, in Alexandria, Joseph would pay back with the help of his friends there, or of his sons or perhaps by his own work. However, the details are obscure. The last, but one, word could be a phonetic spelling of the mediaeval Hebrew name of Alexandria Nō Amōn, cf. a similar spelling in a letter from Selefke in Asia Minor, published by S. D. Goitein in "A Letter of historical Importance..dated..1137," Tarbiz 27 (Jerusalem 1958),

Az.
p. verso, l. 22. It could be also Hebr. 'alaina min, which is, however, difficult to connect with the rest of the sentence.

20 In the first word, the concluding ' is redundant. However, the old man writes sometimes the ' of the article separately, as in ll. 6 and 46, and, having written it here as well, inadvertently continued with the ligature 'l.

I take the last, but one, word ('mn) as a contraction of imma an.

22 A threefold cord - Ecclesiastes, ch. 4, v. 12.

23 The intervention of the congregation was invoked only in cases of utmost duress. This was normally done in such a way that public prayer was held up, until the person accused gave sufficient securities for fulfilling his obligations. Here, Joseph wants the Egyptian Nagid to give instructions to a similar effect to the local congregation of Mazara, which is very remarkable.

24 Ibn Mubassir - One sees that the name Mubassir or Hebrew Mevassēr was very common in the Western Mediterranean. Cf. also the name of the eunuch and freedman Mubassir b. Sulaiman, who was in command of Majorca in 1114, M. Amari-Nallino III, 383.

// // Ibn Masnūt - The meaning of the sentence is this: after Ibn Masnūt had showed himself so helpful to the family once, a letter by the Nagid might perhaps induce him to facilitate its travel to Egypt. See No. 79 verso, l. 16.